

WPROWADZENIE

Od marca 2023 r. IOM Polska prowadzi sondażowe badania integracji uchodźców z Ukrainy w Polsce. Służy ono do monitorowania postępów i potrzeb związanych z integracją gospodarczą i społeczną, w tym w zakresie zatrudnienia, warunków mieszkaniowych, finansów, powiązań społecznych, itd..

Poniżej prezentowane wyniki mają charakter podłużny, a więc obejmują respondentów sondażu przeprowadzonego wiosną 2023, którzy wyrazili zgodę i zostali powtórnie przebadani (telefonicznie) w okresie od 2 do 6 miesięcy po pierwszym wywiadzie. Niniejszy raport zawiera więc analizę tego, jak sytuacja respondentów zmieniała się na przestrzeni czasu, koncentrując się na różnych aspektach integracji społecznej, zawodowej i gospodarczej.

Pierwszą rundę badania prowadzono wiosną i latem 2023 r., zaś drugą – począwszy od lata do zimy 2023/2024 roku. W obu rundach wzięło udział 160 respondentów.

KLUCZOWE WYNIKI

W czasie pierwszej rundy wywiadów największy odsetek respondentów stanowiły osoby bezrobotne - poszukujące pracy (21%), 19% – osoby zatrudnione w pełnym wymiarze etatowego czasu pracy, zaś 9% - w niepełnym wymiarze. W drugiej turze osoby zatrudnione w pełnym wymiarze stanowiły już najliczniejszą kategorię (26%). Największa część tego wzrostu pochodziła od osób, które w pierwszej rundzie były zatrudnione w niepełnym wymiarze godzin (4 respondentów, czyli co czwarta osoba wcześniej zatrudniona w niepełnym wymiarze), a także od osób, które były bezrobotne, ale szukały pracy (4 respondentów, czyli co ósma osoba wcześniej bezrobotna).

Pomimo wzrostu kosztów zakwaterowania i wahań w indywidualnej sytuacji ekonomicznej, odnotowano tendencję wzrostową w zakresie odporności finansowej i samodzielności w zakresie warunków mieszkaniowych. Ponadto między kolejnymi rundami badań upowszechniła się znajomość języka polskiego i integracja z Polakami. Liczba osób zgłaszających brak zaspokojenia podstawowych potrzeb uległa zmniejszeniu.

KLUCZOWE CECHY BADANEJ ZBIOROWOŚCI

160
Osoby badane

92%
Kobiety

68%
Osoby z dziećmi na utrzymaniu

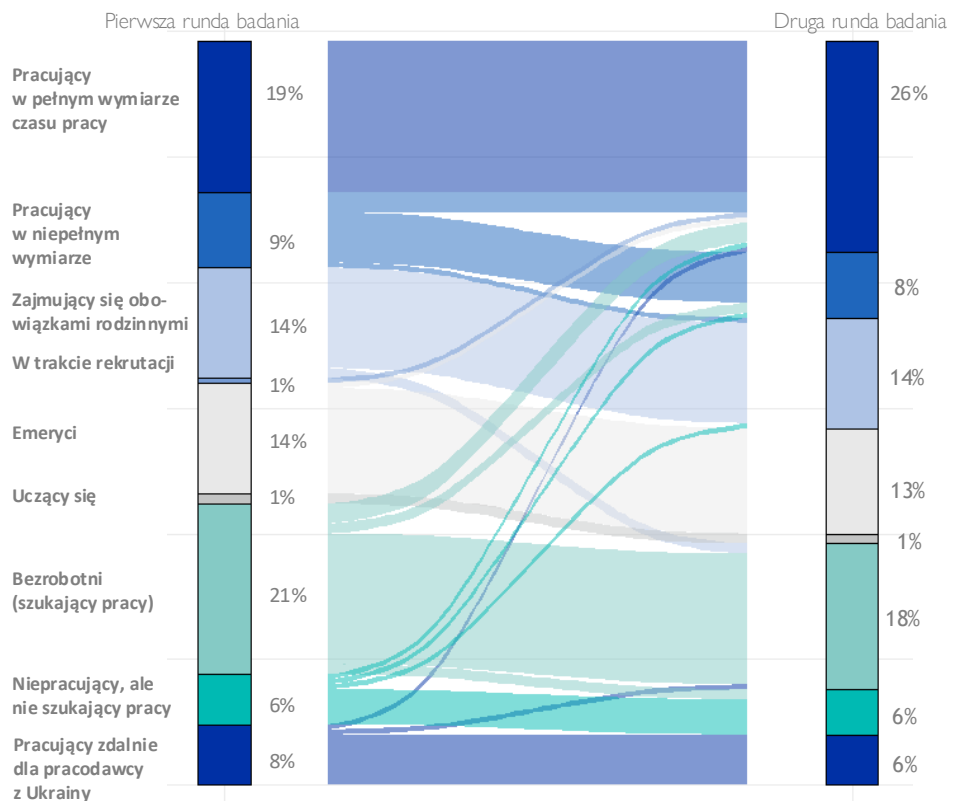

23%
Mieszkańki(-cy) ośrodków zbiorowego zakwaterowania

Zmiany w odpowiedziach na pytania ankiety między pierwszą a drugą rundą badań

STATUS NA RYNKU PRACY

*Wylaczono odpowiedzi „inne”. W związku z tym wartości procentowe poszczególnych odpowiedzi nie sumują się do 100%.

WSKAŹNIK INTEGRACJI SPOŁECZNEJ I JEGO SKŁADOWE - WARTOŚCI W POSZCZEGÓLNYCH RUNDACH BADANIA

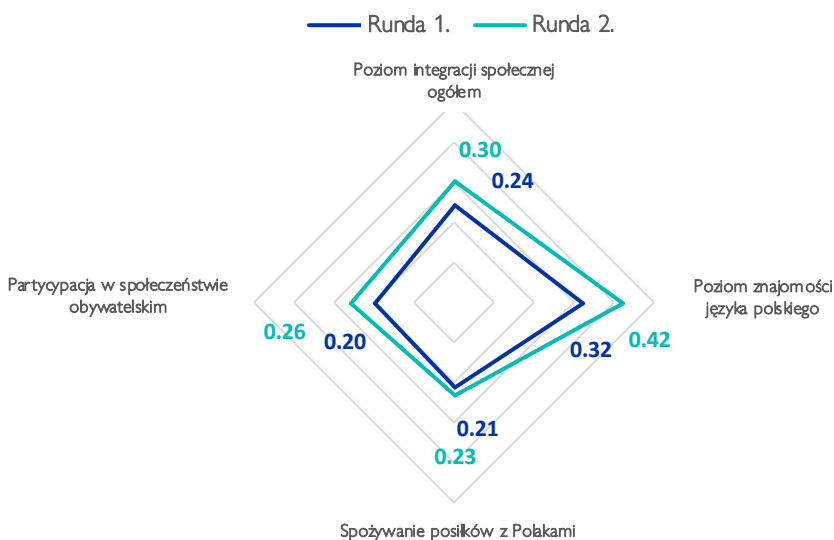
Wskaźnik integracji społecznej został obliczony dla każdego respondenta w każdej z dwóch rund w oparciu o zestandaryzowane odpowiedzi na trzy pytania: 1) deklarowaną przez respondenta znajomość języka polskiego, 2) częstość spożywania posiłków z Polakami oraz 3) uczestnictwo w grupach lub stowarzyszeniach w Polsce.

Zarówno odpowiedzi na poszczególne pytania jak też zbiorczy wskaźnik integracji społecznej, zostały wyrażone wartościami w skali od 0 do 1, gdzie 0 oznacza najniższą wartość z punktu widzenia integracji społecznej, a 1 - najwyższą. Średni wskaźnik integracji w rundzie pierwszej wyniósł 0,24, a w rundzie drugiej 0,30. Wzrost odnotowano także na każdej z trzech składowych wskaźnika integracji, przy czym najbardziej wzrosła średnia wartość wskaźnika znajomości języka polskiego (z 0,32 do 0,42).

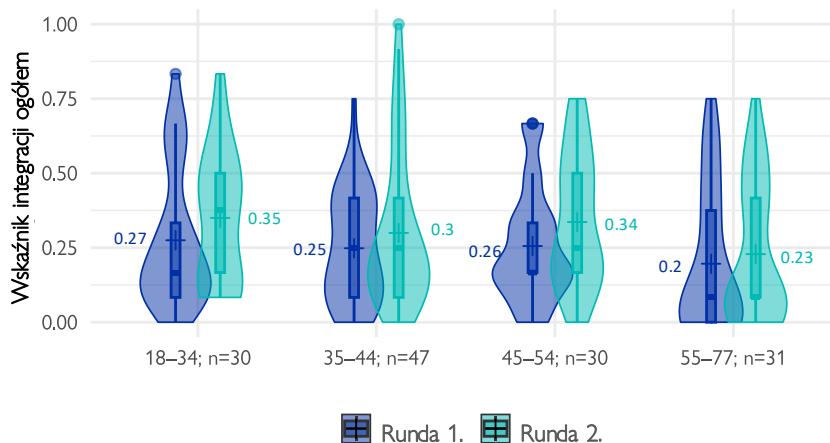
Największy wzrost wskaźnika integracji nastąpił w grupie wiekowej 45–54 lata (o 0,08 punktu), a najmniejszy - w najstarszej (55–77 lat), gdzie był też najniższy poziom wskaźnika integracji w obu rundach (odpowiednio 0,20 i 0,23).

Największy rozrzut wartości wskaźnika integracji zaobserwowano w drugiej rundzie badania, w grupie wiekowej 35–44 lata.

Średnie wartości wskaźnika integracji społecznej w pierwszej i drugiej rundzie badania (n=138)

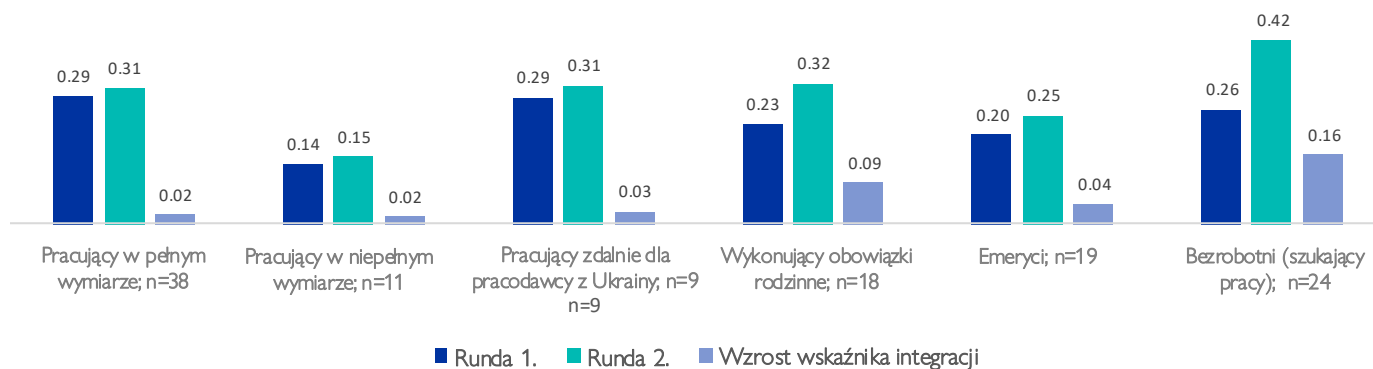

Rozkład wartości wskaźnika integracji oraz średnie wartości tego wskaźnika w poszczególnych grupach wiekowych, w pierwszej i drugiej rundzie badania

DYNAMIKA WSKAŹNIKA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ A STATUS RESPONDENTA NA RYNKU PRACY

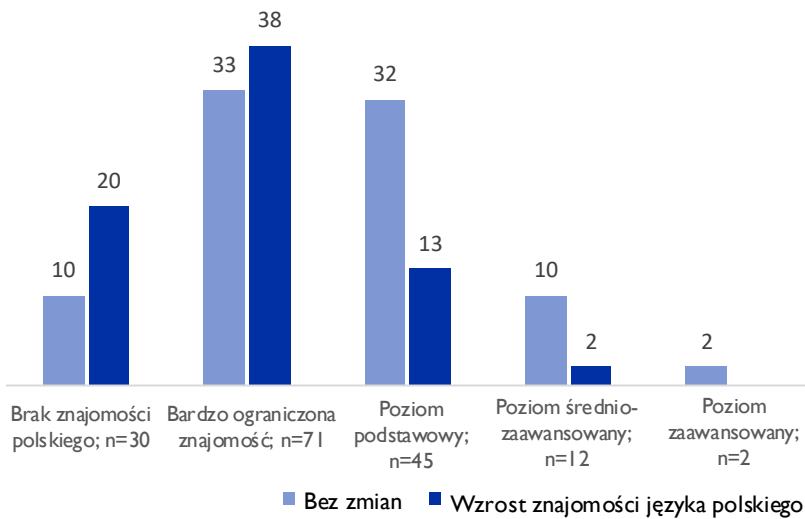
Średnie wartości wskaźnika integracji w grupach wg statusu na rynku pracy ustalonego w drugiej rundzie badania

Osoby zatrudnione w pełnym wymiarze charakteryzowały się wysokim poziomem i bardzo małym wzrostem wskaźnika integracji społecznej (od 0,01 do 0,02), natomiast osoby bezrobotne, które poszukiwały pracy, wykazały największy wzrost między rundą 1 a rundą 2 (wzrost o 0,16). Dodatkowo ta grupa miała najwyższy średni wynik w rundzie 2, wynoszący 0,42 i to pomimo braku zatrudnienia. Podobnie choć na nieco niższym poziomie zjawisko to dotyczyło osób zajmujących się głównie rodziną. Wyniki te wskazują na dużą rolę sieci społecznościowych w integracji społecznej, przy czym wzrost wskaźnika integracji może wynikać ze zwiększonej aktywności społecznej podczas poszukiwania pracy lub zwiększonego czasu dostępnego na studia językowe i zaangażowanie społeczne. Warto też dodać, że osoby, które nie były zatrudnione w rundzie 1, ale znalazły jakąś formę zatrudnienia w rundzie 2, miały średni wzrost wyniku integracji o 0,08 podczas gdy ogólny średni przyrost wskaźnika integracji wyniósł 0,06).

ZMIANY W ZNAJOMOŚCI JĘZYKA POLSKIEGO

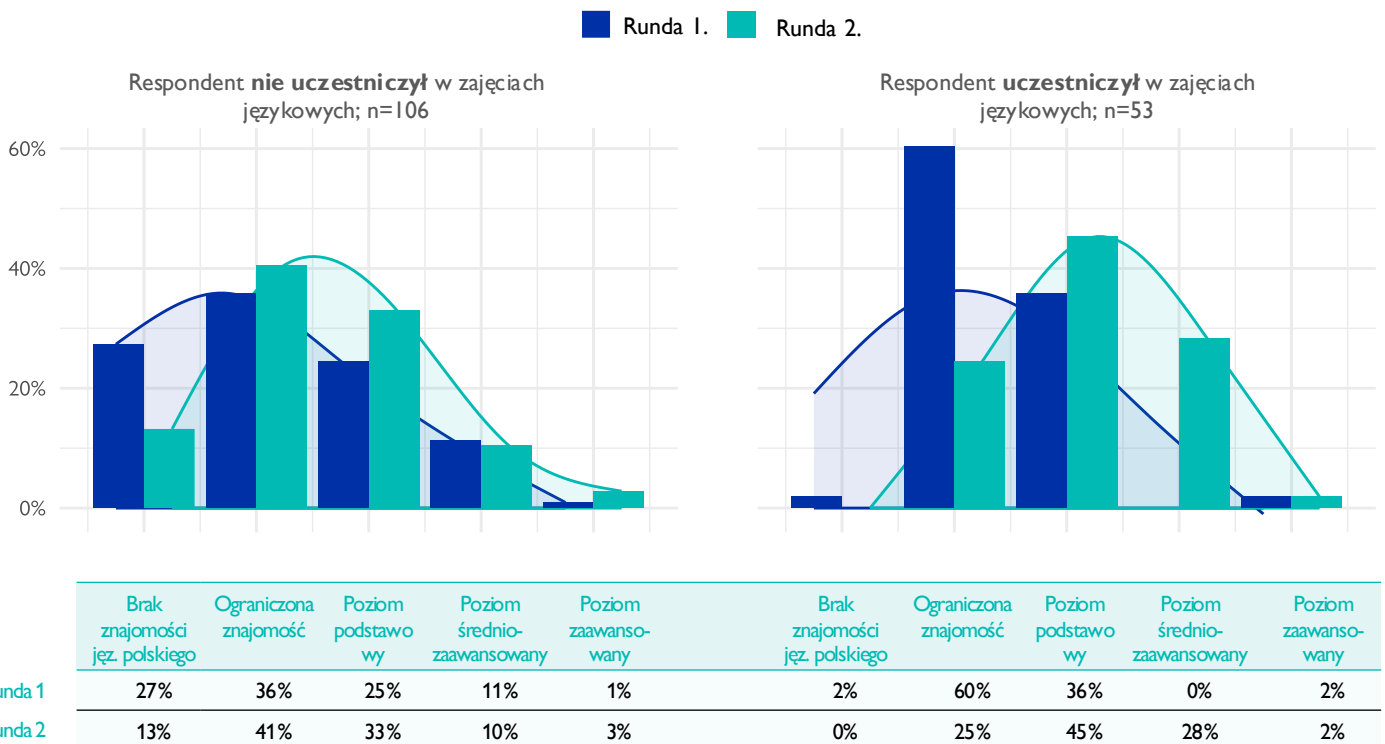
Liczba respondentów deklarujących brak zmian albo poprawę znajomości języka polskiego według poziomu umiejętności zadeklarowanej w pierwszej rundzie badania (n=160)

Postęp w deklarowanym poziomie biegłości językowej był najbardziej widoczny u respondentów, którzy początkowo zgłaszali całkowity brak lub bardzo ograniczoną znajomość języka polskiego („trochę rozumiem”). W obu grupach większość respondentów zgłosiła poprawę swoich umiejętności językowych. Poprawę zadeklarowała także nieco ponad 1/4 respondentów, którzy mieli poziom podstawowy oraz 1/6 tych którzy startowali z poziomu średniozaawansowanego.

UCZĘSZCZANIE NA KURSY A ZNAJOMOŚĆ JĘZYKA POLSKIEGO

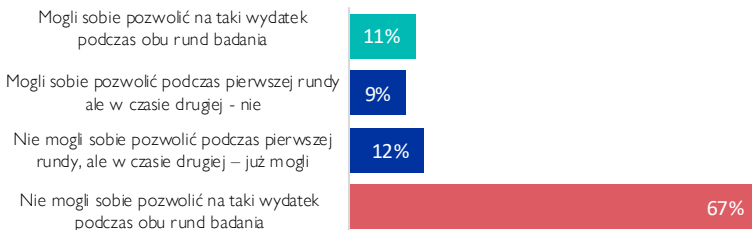
Samoocena znajomości języka polskiego w 1. i 2. rundzie badania w podziale według uczestnictwa w zajęciach językowych deklarowanego w pierwszej rundzie badania

Ogólnie rzecz biorąc 33 procent respondentów uczestniczyło w kursach języka polskiego w trakcie pierwszej rundy badania lub wcześniej. Choć średnia samoocena poziomu znajomości języka polskiego wzrosła wśród tych, którzy uczęszczali na odpowiednie zajęcia oraz którzy w zajęciach z jęz. polskiego nigdy nie brali udziału, to jednak osoby uczestniczące odnotowały większy postęp w tym zakresie. W tej ostatniej grupie 62 proc. poprawiło znajomość języka polskiego, w porównaniu do 37 proc. wśród tych, którzy nie uczęszczali na zajęcia. W trakcie drugiej rundy badania 13 procent osób nie uczestniczących w zajęciach miało poziom średniozaawansowany lub biegły (wzrost o 1 punkt procentowy wobec 1. rundy), w porównaniu z 30 procent w drugiej grupie uczącej się (wzrost o 28 punktów procentowych wobec 1. rundy).

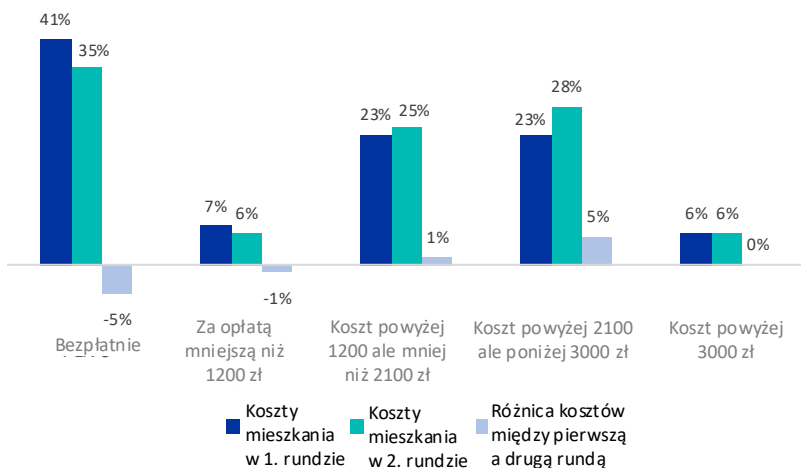
ODPORNOŚĆ FINANSOWA I KOSZTY MIESZKANIOWE

Odsetek badanych, którzy mogli sobie pozwolić na niespodziewany, ale konieczny wydatek w kwocie 1000 złotych (n=138)*

* Osoby, które nie odpowiedziały na pytanie w którejkolwiek z rund badania nie zostały uwzględnione na tym wykresie i stąd wynika rozbieżność z danymi przedstawionymi na stronach 1 i 3. Ponadto wartości procentowe podane na wykresie nie sumują się do 100% ze względu na zaokrąglenia.

Miesięczne koszty mieszkaniowe podawane przez respondentów w kolejnych rundach badania (n=158)

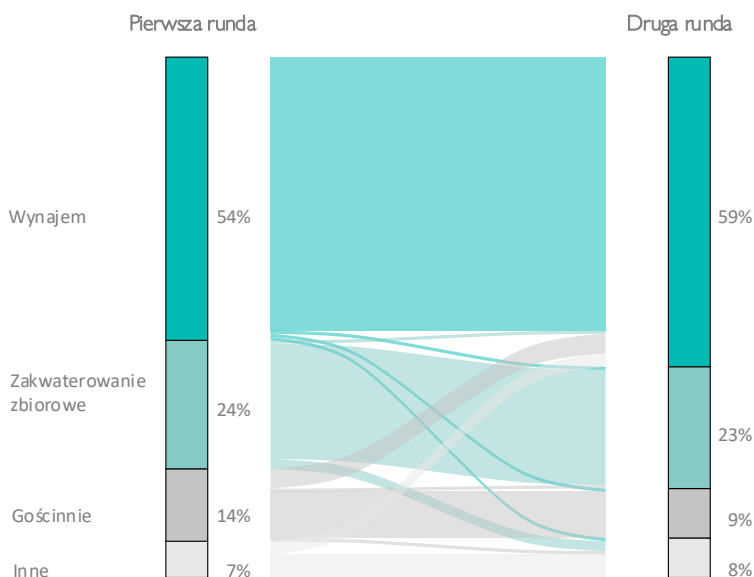
W ramach badania odporności finansowej odnotowano, że pomiędzy rundami badania nastąpił nieznaczny wzrost odsetka respondentów zdolnych do pokrycia niezbędnego wydatku w kwocie 1000 zł, z 19 proc. (suma odsetek z dwóch górnych pasków na wykresie*) do 21 proc. (suma odsetek z pasków grantowych). Warto zauważyć, że 12 proc. respondentów nie mogło sobie pozwolić na taki wydatek w rundzie 1., ale było w stanie to zrobić w rundzie 2. Z drugiej strony, 9 proc. respondentów było w stanie pokryć taki nagły wydatek w rundzie 1., ale w rundzie 2. – już nie. Zdecydowana większość badanych (67 proc.) nie miała wolnego 1000 zł w obu turach badania.

Wyniki te sugerują, że choć nastąpił nieznaczny wzrost grupy respondentów odpornych finansowo, to prawie połowa z nich traciła tę odporność za kilka miesięcy.

Analiza wydatków mieszkaniowych pokazuje, że nastąpił niewielki, ale wyraźny wzrost tych kosztów ponoszonych przez respondentów. W pierwszej turze badania 52 proc. respondentów płaciło za mieszkanie nie mniej niż 1200 zł miesięcznie, a w drugiej turze płaciło tyle już 59 proc. badanych. Nie zwiększyła się natomiast grupa płacących najwięcej, to jest ponad 3000 zł miesięcznie. Ogólnie rzecz biorąc, 9 proc. respondentów doświadczyło podwyżki czynszu pomiędzy pierwszą a drugą rundą badania i były to głównie osoby, którzy wcześniej w ogóle nie płacili za mieszkanie. Grupa respondentów, której koszty mieszkaniowe spadły była mniejsza – stanowiła 4 proc. ogółu badanych.

WARUNKI MIESZKANIOWE

Warunki mieszkaniowe respondentów w pierwszej i drugiej rundzie badania*

*Wyłączono odpowiedzi „inne”. W związku z tym wartości procentowe poszczególnych odpowiedzi nie sumują się do 100%.

Spośród osób, które odpowiedziały na pytania dotyczące warunków mieszkaniowych, aż 22 procent (35 respondentów) zmieniło swoje miejsce zamieszkania między pierwszą a drugą rundą zbierania danych. Spośród osób, które się przeprowadziły, 26 proc. przenieśli się z jednego wynajmowanego lokum do drugiego, 17 proc. przenieśli się między jednym a drugim ośrodkiem zbiorowego zamieszkania, zaś kolejne 17 proc. przestało korzystać z zakwaterowania gościnnego na rzecz mieszkania wynajmowanego.

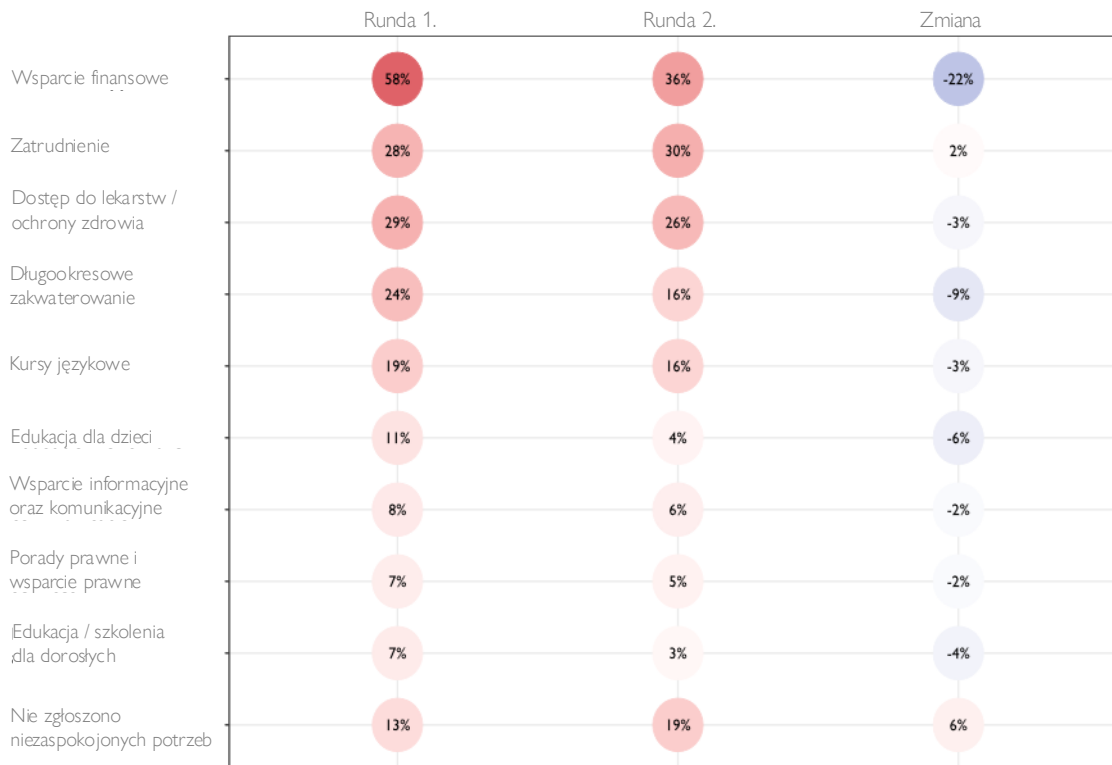
Ponadto 11 proc. respondentów przestało mieszkać w ośrodkach zbiorowego zakwaterowania, a zamieszkało w wynajętych mieszkaniach/domach albo w innego rodzaju miejscach zamieszkania. Kolejne 11 proc. badanych przestawiło się z płacenia za pokój hotelowy lub inny rodzaj zakwaterowania na wynajem mieszkania. Ogólnie rzecz biorąc, odsetek osób wynajmujących wzrósł z 54 do 59 procent.

NAJCZĘŚCIEJ WSKAZYWANE POTRZEBY

Odsetek respondentów, którzy nie wskazali żadnej z 10 wymienionych w ankiecie potrzeb, jako potrzeby niezaspokojonej, wzrósł z 13 proc. w pierwszej rundzie do 19 proc. - w drugiej. W związku z tym spadła częstość zgłaszania większości najbardziej popularnych potrzeb. Wskazywanie wsparcia finansowego jako niezaspokojonej potrzeby spadło aż o 22 punkty procentowe. Nadal jednak pozostało najpopularniejszą potrzebą wskazaną przez 58 proc. w pierwszej turze i 36 proc. - w drugiej.

Na drugą pozycję wśród niezaspokojonych potrzeb awansowała potrzeba zatrudnienia (tutaj wyjątkowo odnotowano wzrost potrzeb z 28 do 30 proc.). Jednocześnie spadło nieco rozpowszechnienie potrzeby dostępu do opieki zdrowotnej (z 29 do 26 proc.) i potrzeba ta spadła na trzecią, pozycję). Kolejne potrzeby również zgłaszano rzadziej w rundzie drugiej niż w pierwszej: brak długoterminowego zakwaterowania w rundzie pierwszej zgłosiło 24 proc., a w drugiej – już tylko 16 procent; odsetek badanych zgłaszających potrzebę edukacji dzieci spadł z 11 do 4 proc., a zapotrzebowanie na edukację dorosłych zmniejszyło się z 7 do 3 proc.

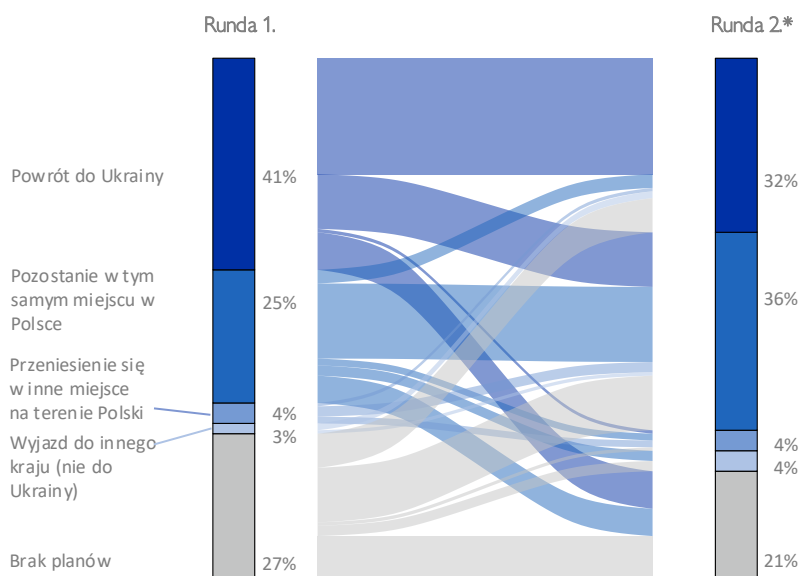
Niezaspokojone potrzeby zgłaszane przez respondentów w poszczególnych rundach badania (n=160)

*Ze względu na zaokrąglenia, różnice między wynikami z pierwszej i drugiej rundy badania mogą nie pokrywać się dokładnie z indywidualnymi liczbami podanymi dla każdej rundy.

PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

Zamiary planów odnośnie przyszłego miejsca zamieszkania

Podczas pierwszej rundy badania najczęściej wskazywanym przez respondentów planem na przyszłość był powrót na Ukrainę (41 proc.), natomiast w drugiej – opcja ta znacznie straciła na popularności osiągając tylko 32 procent. Jednocześnie najpopularniejszą opcją stało się pozostanie w Polsce (36 proc. w tym samym miejscu + 4 proc. w innym miejscu w Polsce). Ogólnie rzecz biorąc, 56 proc. respondentów zmieniło swoje plany na przyszłość między rundami badania, przy czym większość tych zmian wynikała z decyzji o pozostaniu w Polsce. Zaobserwowane zmiany w planach pokazują, że w miarę jak wojna w Ukrainie trwa coraz dłużej, a uchodźcy coraz bardziej dostosowują się do życia w Polsce, coraz więcej z nich zaczyna tutaj widzieć swoją przyszłość.

*Respondenci, którzy od mówili udzielenia odpowiedzi na to pytanie, w którejkolwiek z rund badania, zostali wykluczeni z tej analizy, dlatego wartości procentowe nie sumują się do 100%.

METODOLOGIA BADANIA

Niniejszy raport zawiera przegląd zmian w czasie dotyczących zakwaterowania, statusu na rynku pracy, integracji społecznej i potrzeb uchodźców z Ukrainy przebywających obecnie w Polsce. Wyniki opierają się na dwóch rundach badań sondażowych przeprowadzonych przez Wydział Badań i Danych IOM Polska w okresie od marca do września 2023 r. (pierwsza runda badań) oraz między lipcem a grudniem 2023 roku (druga runda). Średni okres między pierwszą a drugą rundą wynosił 3,3 miesiąca. W badaniu wzięły udział osoby pełnoletnie, którzy przybyli do Polski po 24 lutego 2022 r., podając wojnę jako powód ich przesiedlenia. Zasadniczo respondentami były osoby mające obywatelstwo ukraińskie (liczba wywiadów przeprowadzonych z osobami uchodźczymi z Ukrainy, które nie miały obywatelstwa Ukrainy była poniżej 1%), a więc wyniki badania odzwierciedlają perspektywę uchodźców - obywateli Ukrainy.

Odpowiednio przeszkoleni ankieterzy IOM Polska zbierali dane do pierwszej rundy badania poprzez wywiady bezpośrednie prowadzone w punktach zbiorowego zakwaterowania uchodźców, punktach dystrybucji pomocy humanitarnej i centrach integracji, a także w węzłach tranzytowych i innych przestrzeniach publicznych w sześciu województwach. W drugiej rundzie badania wywiady prowadzono przez telefon z respondentami, którzy wyrazili zgodę na udział w kolejnym badaniu i podali swoje dane kontaktowe. Zapis odpowiedzi respondentów został dokonany przy użyciu bezpiecznej aplikacji mobilnej. Zbiorowość od której zebrano dane nie stanowi próby reprezentatywnej dla wszystkich uchodźców z Ukrainy przebywających w Polsce, a uzyskane wyniki należy traktować jako orientacyjne.

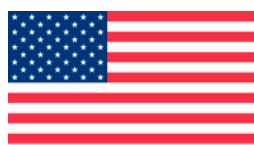
Sondażowe Badania Integracji Społecznej, których częścią jest opisane w tym raporcie badanie podłużne (panelowe), prowadzone są przez IOM Polska w celu zebrania danych na temat sytuacji i potrzeb ukraińskich uchodźców w Polsce. Kwestionariusz został opracowany przez Wydział Danych i Badań IOM Polska we współpracy z Wydziałem Integracji Społecznej i Zawodowej IOM Polska w oparciu o moduły integracyjne zawarte w [IOM's Toolkit on Facilitating Pathways to Inclusive and Cohesive Societies](#), zaś wskaźniki przeważnie pochodzą z [IOM/The Immigration Policy Lab's Migration Integration Index](#).

Aby uzyskać dostęp do raportu online lub zapoznać się z innymi raportami i prezentacjami IOM Polska, odwiedź stronę <https://dtm.iom.int/poland>.

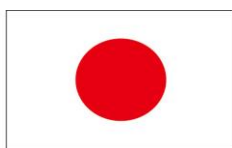
W przypadku korzystania z jakichkolwiek danych i informacji zawartych w niniejszym raporcie wymagane jest następujące cytowanie: "Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM), Lipiec 2024 r., IOM Polska: Badanie integracji uchodźców. Zmiany w zatrudnieniu, warunkach mieszkaniowych i integracji społecznej uchodźców z Ukrainy w Polsce". Więcej informacji na temat warunków korzystania z produktów informacyjnych IOM można znaleźć na stronie: <https://dtm.iom.int/terms-and-conditions>.

W przypadku pytań dotyczących naszej pracy w Polsce prosimy o wiadomość na adres: IOMPolandDRU@iom.int

Praca Wydziału Badań i Danych IOM Polska jest możliwa dzięki wsparciu finansowemu władz USA (Biuro Populacji, Uchodźców i Migracji), Japonii oraz Republiki Federalnej Niemiec (Niemiecka Pomoc Humanitarna).

Funding provided by the
United States Government

From
the People of Japan

german
humanitarian
assistance
DEUTSCHE HUMANITÄRE HILFE

IOM Poland – www.polandiom.int/pl
DTM Poland – www.dtm.iom.int/poland